ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Асака тумани

2024 йил 13 март

Судья: Б.Сатвалдиев

Асака туманлараро иқтисодий суди, судья Б.Сатвалдиев раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Одилжоновнинг котиблигида, даъвогар - Улуғнор туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ("Мингбулоқда Янги Қадам" фермер ҳўжалиги манфаатида) нинг жавобгар - "Asakatekstil" МЧЖ ҳисобидан 56.693.001 сўм асосий қарз, 7.029.932 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишга мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Улуғнор туман қишлоқ ҳўжалиги бўлими жалб қилинган ҳолда, иқтисодий ишни кенгаш вакили - О.Шохобов (ишончнома асосида), жавобгар вакили - Ш.Абдуқодировлар иштирокида, Асака туман ҳокимлиги биносида очиқ сайёр суд мажлисида кўриб чиқиб, суд қуйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Улуғнор туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши "Мингбулокда Янги Қадам" фермер хўжалиги манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар - "Asakatekstil" МЧЖ ҳисобидан 56.693.001 сўм асосий қарз, 7.029.932 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан ишга мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Улуғнор туман Қишлоқ хўжалиги бўлими жалб қилинган.

Суд мажлисида Кенгаш вакили даъво аризани тўлик каноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида фермер хужалиги вакили жавобгарга асосий қарзни тулашни сураб талабнома берилганлиги, ушбу талабнома оқибатсиз қолдирилганлиги ва асосий қарз шу кунга қадарли тулаб берилмаганлиги сабабли даъво аризада курсатилган асосий қарз ва пеня суммаларини тулиқ ундириб беришни суради.

Суд мажлисида жавобгар вакили даъвогарнинг даъво талабларига ўз эътирозларини билдириб, даъвогарга етказиб берилган пахта хом-ашёси пуллари 31.12.2023 йилда тўлаб берилганлиги, шартнома бўйича махсулот учун тахминий 6500 сўм этиб белгиланган бўлса-да, даъвогарга махсулот учун оғзаки келишувга асосан 7.100 сўмдан тўлаб берилган. Шу сабабали даъвогар олдида қарзи йўклиги сабабли даъвогарининг даъвосини рад этишни сўради.

Қишлоқ хўжалик бўлими вакили ва жавобгар вакили суд мажлисида иштирок этмади.

Суд, тараф вакилларининг кўрсатмаларини, ишдаги мавжуд ҳамда такдим этилган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъвони қаноатлантиришни рад килишни лозим топади.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси(кейинги ўринларда матнда "ЎзР ФК" деб юритилади) 8 ва 234-моддасига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Ишдаги мавжуд хужжатлардан аниқланишича, даъвогар - "Мингбулоқда Янги Қадам" фермер хужалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва жавобгар - "Asakatekstil" МЧЖ (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) уртасида 2023 йил 16 февралда 22-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш буйича контрактация (фьючерс) шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандида даъвогар 30.5 гектар ер майдонидан 92.7 тонна пахта хом ашёсини етказиб беришни, шартноманинг 4.5-бандида эса жавобгар етказиб берган махсулот қийматининг 100 фоизи ҳисобидан терим учун юборилган пуллар ва бошқа

харажатлар чегирилганидан қолган қисмини 2023 йил 25 декабрга қадар 90 фоизи, кейинги йилнинг 25 январига қадар қолган 10 фоизи тўлаб бериш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Даъвогар томонидан жавобгарга тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан 2023 йил ҳосилидан 12.689 кг. 1 нав 1 синф, 42.389 кг. 1 нав 2 синф, 1.166 кг. 2 нав 1 синф, 1.347 кг. 2 нав 2 синф "Андижон-35" пахта хом-ашёсини икки томонлама элетрон тартибда имзоланган ҳисобвароқ фактурага асосан қўшимча қиймат солиғи билан жами 404.942.355,78 сўмлик 57.591 кг пахта хом-ашёси етказиб берилган.

Даъвогар етказиб берилган пахта хом-ашёси учун маблағларни тўлаш бўйича жавобгарга талабнома юборилган, лекин жавобгар юборилган талабномани окибатсиз колдирганлиги сабабли Улуғнор туман фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб судга даъво ариза билан мурожаат килиб, жавобгардан 56.693.001 сўм асосий қарз, 7.029.932 сўм пеня ундиришни сўраган.

Мазкур ҳолатда тарафларнинг мажбуриятлари контрактация (фьючерс) шартномасидан келиб чиққан.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 465-моддаси, биринчи қисмига кўра, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Суд, тарафларнинг кўрсатмаларни тинглаб, иш хужжатлари хамда такдим этилган хужжатларни ўрганиб чикиб, куйидагиларга кўра даъво талаблари асоссиз:

Чунки, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1 ва 4.2-бандларида пахта хомашёсининг харид нархи 1 (бир) тоннаси учун 6.500.000 сўм этиб белгиланган.

Бирок, даъвогар 13.12.2023 йилдаги 04-сонли электрон хисобварок-фактурага асосан топширилган пахта хом-ашёси 1 нав 1 синф 12.689 кг.нинг 6.410,71 сўмдан, 1 нав 2 синф 42.389 кг.нинг 6.250 сўмдан, 2 нав 1 синф 1.166 кг.нинг 5.866 сўмдан, 2 нав 2 синф 1.347 кг.нинг 5.375 сўмдан жами 57.591 кг.лик топширилган махсулотнинг нархи кўшимча қиймат солиғи билан 403.599.426,62 сўмни ташкил қилади.

Шунингдек, шартноманинг 2.1-бандида даъвогар хисобидан ташилганда транспорт харажатларини қоплашни жавобгардан талаб қилиб олиш хуқуқи белгиланган.

Демак, даъвогар томонидан пахта хом ашёсини жавобгарга етказиб беришда **1.342.929,97** сўм ташиб келтириш бўйича харажат қилинган, ушбу транспорт ҳаражати иш хужжатларидаги мавжуд тараф ўртасида электрон тартибда имзоланган ҳисобварақфактурага асосан ўз исботини топган.

Жавобгарнинг даъвогар олдидаги жами қарздорлиги **404.942.356,59** сўмни (403.599.426,62+1.342.929,97) ташқил қилган.

Шундан, етказиб берилган пахта хом-ашёси учун жавобгар томонидан аванс учун 38.081.462 сўм, минерал ўғит учун 131.901.460,30 сўм, ўсимликларни химоя қилиш учун 7.506.038,40 сўм, ёнилғи мойлаш материаллари учун 78.054.407,79 сўм, уруғлик учун 48.438.625,74 сўм, механизация хизматлари учун 2.714.500 сўм, сув истеъмолчилари уюшмаси учун 3.843.000 сўм, кишлок ва сув хўжалиги учун 1.525.000 сўм, фермер кенгашига ажратма учун 1.038.000 сўм, намлик учун чегирма 989.062 сўм, куритиш ва тозалаш харажати учун 4.930.119 сўм, пахта терим пули учун 85.146.500 сўм, 2023 йил трикотаж махсулоти 2.766.960 сўм, жами бўлиб 406.935.135,20 сўм пул маблағлари тўлаб берилган, қоплаб берилган ва ушлаб қолинган.

Юқоридагиларга кўра, даъвогар томонидан етказиб берилган 404.942.356,59 сўмлик пахта хом-ашёсидан жавобгар томонидан қоплаб берилган 406.935.135,20 сўм айрилганда -1.992.778,61 сўм (404.942.356,59 - 406.935.135,20) ортикча тўлаб берган.

Бундан кўринадики, даъвогарнинг пахта хом-ашёси учун ундиришни сўраган 56.693.001 сўм талаби асоссиз.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддаси, биринчи кисмига мувофик ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос килиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Шунингдек, Улуғнор туман фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши жавобгардан 7.029.932 сум пеня ундиришни сураган.

Шартноманинг 5.4-бандининг 2-қисмида жаримадан ташқари "Харидор" "Хўжалик" га муддати ўтказиб юборилган хар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаган микдорида пеня тўлаши назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган такдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Бирок, жавобгар даъвогар олдидаги мажбуриятини ортиғи билан бажарган.

Вахоланки, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 15.06.2007 йилдаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун хужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 163-сон қарорининг 11-бандида, Агар пул мажбуриятини бажармаганлик ёки унинг бажарилишини кечиктирганлик учун ФКнинг 327-моддасига мувофиқ белгиланган фоизлар микдори (ставкаси) пул мажбурияти бажарилишини кечиктириш оқибатларига очиқдан-очиқ номутаносиб бўлса, суд фоизларнинг қоплаш табиатини ҳисобга олиб, ФКнинг 326-моддасига мос ҳолда, ФКнинг 335-моддасига асосан фоизлар микдорини (ставкаси) камайтиришга ёки кредиторга уни ундиришни бутунлай рад этишга ҳақлилиги тўғрисида тушунтириш берилган.

Юқоридагиларга кўра, суд даъвогарнинг жавобгардан пеня ундириш талабини каноатлантириш рад қилиши лозим бўлади.

Суд ишни кўриб чикиш билан боғлик суд харажатларини ундириш масаласини ўрганиб чикиб, даъво талаблари тўлик асоссиз эканлигини инобатга олиб, ишни кўриб чикиш билан боғлик суд харажатларини даъвогардан ундиришни лозим топди.

"Давлат божи тўғрисида" ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг иловаси 2-банди а)-кичик бандига мувофик, иктисодий судларга бериладиган мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида давлат божи ундирилиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддаси биринчи қисмига кура суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ушбу модданинг еттинчи қисмида давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари ҳамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фукароларнинг манфаатларини кўзлаб такдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган такдирда, давлат божи манфаатлари кўзланиб даъво такдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда үндирилади. - деб белгиланган.

Бирок, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги ПҚ-3318-сонли "Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарорнинг 3-банди, олтинчи хатбошисида Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва ҳўжалик бошқарув органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шаҳслари ҳаттиҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш, бунда даъво аризасини

қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, дехкон хўжаликлари ва томорка ер эгаларидан давлат божи ундирилмаслиги кўрсатиб ўтилган.

Юқорида қайд этилганларга кўра, даъвогарнинг даъво талабини рад этишни, рад этилган қисми бўйича Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги ПҚ-3318-сонли "Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарорнинг 3-банди, олтинчи хатбошисига асосан даъвогар фермер хўжалиги ҳисобидан давлат божи ундирмасликни, даъвогар томонидан олдиндан тўлаб чиқилган 34.000 сўм почта харажати ўз зиммасига қолдиришлик лозим бўлади.

Бинобарин суд, Фуқаролик кодексининг 234, 236, 326, 333-моддаларига, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 118, 176-180, 186-моддаларини қўллаб,

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво талаблари қаноатлантириш рад этилсин.

Хал қилув қароридан норози томон бир ой муддатда Андижон вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳаъати апелляция инстанциясига шикоят (прокурор протест) келтириши мумкин.

Судья Б.Сатвалдиев

